

DOKUMENTUM

Az alábbiakban két, elsősorban tartalmi-szerkezeti okok miatt figyelemre méltó ifjúságpolitikai dokumentumot közöl az *Educatio*. E két dokumentum „Charta” formája világosan jelzi, hogy egyik esetében sem parlamenti jogalkotás eredményéről van szó. A magyar ifjúságpolitikai „Charta” elsősorban az ENSZ nemzetközi jogalkotására támaszkodó dokumentum, amely olyan jogbővítési, jogértelmezési irányt képvisel, ami hatással lehet a mindenkori országos törvényhozásra is. A hatás első elemeként a közoktatási törvény Horn-kormány által kezdeményezett módosításának első, MKM-es változata számos ponton merít a „Charta” javaslataiból és szellemiségéből.

A hazai dokumentum a (kvázi)jogalkotás azon áramlatát képviseli, amely hisz az egyének szociális és egzisztenciális környezetének jogi alakításában. Ez az áramlat erőteljesen jelen van a kontinentális Európa jogalkotásában, és még inkább jellemzi az ENSZ – harmadik világbeli nemzetek által is befolyásolt – jogalkotási gyakorlatát. Ezen jogalkotási paradigmán belül számos olyan „jog” mondatik ki, mely elsősorban inkább egyfajta emberi *törekvés*, mint inkább jogi szabályozás eredményeképpen állhat elő.

A magyar „Charta” szellemiségétől teljesen eltérő angolszász jogalkotás tartózkodik az ideális állapotok jogi tételezésével nyert új jogok kodifikálásától. Ha a jogalkotásában megjelenik idealisztikus-utópikus elem (mint ahogy az Egyesült Államok jogalkotásában megjelenik), akkor az szigorúan az alkotmány általános emberi szabadságjogokat származtató kiinduló feltételezései között marad. Az angolszász érvelési mód szerint a teljesíthetetlen és szankcionálhatatlan joganyag bővülése a jogalkotás társadalmi érvényének inflálódásához vezet. Példaként idéződnek a rendkívül liberális latin-amerikai papíralkotmányok, a 30-as évek sztálini alkotmánya, vagy a számos „élenjáró” emberi jogot (pl. munkához, lakáshoz, pihenéshez, egészséges környezethez való jog) rögzítő szocialista jogalkotás.

A vita elméleti jellegét három hazai adottság színezi. Egyrészt a hazai jogalkotás – itt most nem taglalt okokból fakadó – inflálódása elsősorban a *dereguláció* szükségességét veti fel, a jogbővítéssel szemben. Másrészt a magyar „Charta” jogadó gyakorlata erősen emlékeztet a hazai ifjúságpolitika korábbi gyakorlatára, amely az ifjúságot szinte kizárólag politikai szocializációs problémaként megközelítve szociálpolitikai „kifizetésekke” egyszerűsítette a kérdést. A változás elsősorban ott tapasztalható, hogy a korábbi időszak központilag garantált beruházásait – pénz hiányában – újabb és újabb „jogok” megalkotása és átruházása helyettesíti. A harmadik

körülmény az intézményen belüli döntéshozatal demokratizálása, mely területen már meglehetősen sok tapasztalat halmozódott fel az elmúlt évtizedekben. A demokratikus tanulói/hallgatói képviselőlet számos alapproblémája (pl. az életkor miatti természetes korlátok, formalizálódás, a legitimitáció problémái) az egyre inkább versenyelvű oktatásügyben új elemmel egészült ki: a belső tanulói/hallgatói részvétel kiterjesztése mindig csak a már *bejutottak* jogait növeli, ami *par excellence* szelekcióra épülő rendszerben kifejezetten *antidemokratikus* megoldás. Másrésztől a versenyelvű miatt a bejutottak is inkább *fogyasztói jellegű* minőségellenőrzésben válnak érdekeltté, ami teljesen más logikájú részvételt kíván meg, mint a jelenlegi participációs működés.

A rovatunkban közölt angol Charta a fenti dilemmákra – azaz az állam valamilyen fokon elkerülhetetlen szerepvállalására – más kiindulópontok alapján keresi a választ. A Thatcher- és Major-kormányok idején kidolgozott koncepció alapján az ifjúságpolitikának elsősorban azt a területet kell szabályoznia, ahol a fiatalok a társadalommal először és legkiszolgáltatottabban találkoznak – azaz a közszolgáltatások területét. John Major kedvenc elgondolása, az ún. Állampolgári Charta (és annak részterületeket szabályozó Chartái) szerint a fogyasztókat olyan jogokkal kell felruházni, melyek érvényesíthetők, és ellenőrzés alatt tarthatják az öncélú működésre hajlamos állami bürokráciát. A mellékelt angol Diákcharta olyan információs és minőségellenőrző jogosítványokat tartalmaz, melyek csökkentik a továbbtanuló fiatalok kiszolgáltatottságát. Rendkívüli fontossággal bír, hogy az angol közszolgáltatás – így a felsőoktatás – finanszírozása olyan képletszerű normatívákkal történik, melyekbe az állampolgári elégedetlenség nyomán megállapított „büntetés” beépíthető. Elsősorban ez biztosít komolyságot az angol Charta (kvázi)jogalkotásának. Ezekkel a kérdőjelekkel indítjuk útjára rovatunkban az alábbi dokumentumokat.

Setényi János

DIÁKJOGI CHARTA

Minden embernek joga, hogy megismerje a természetet, a társadalmat és önmagát, mindent, amit tudni lehet, s joga, hogy a világ részeként mindezt formálja. Az emberiség újabb és újabb nemzedékei nem nélkülözhetik az elődeik által felhalmozott tapasztalatot és tudást. Ezért az emberek saját jól felfogott érdekeik és közös – családi és társadalmi – szándékaik által vezéreltetve iskolát alapítanak és működtetnek, megteremtve és megőrizve ezáltal a diákság intézményét.

A diák legfőbb joga a neki megfelelő tanuláshoz való jog, a tudás, az ismeretek, a készségek és a képességek megszerzésének joga, ami nem érvényesülhet az erre felkészült nevelők, tanítók, tanárok tanítási kötelezettségének teljesítése nélkül, még akkor sem, ha a társadalomban megnő a társas öntevékenység és az iskolán kívüli ismeretközvetítők szerepe a tanulásban.

Az eredményes együttműködés záloga, hogy az intézményben vagy az intézmény szervezésében megvalósuló együttlét során mindenki kedvét lelje a közös tevékenységben, jól érezze magát az iskolában és az iskolán kívül egyaránt, és cselekedjék ennek érdekében.

A demokrácia torzul, ha az iskola nem demokratikusan működik. Az iskola hivatása és célja kétségtelenné válik, ha a diákok jogaitól megfosztják vagy azok érvényesítésében akadályozzák.

A Diákjogi Charta közreadja a diákjogokról megszerzett és eddig felhalmozott tudás összefoglalását. A csatlakozók eltökéltsége közös abban, hogy saját gyakorlatukkal megerősítsék és érvényesítsék mindezt.

A Diákjogi Charta a diákjogok értelmezésében az egyetemesség, a feltétlenség, az egyenlőség és az elidegeníthetetlenség alapján áll. Amennyiben a Diákjogi Charta értelmezésének és alkalmazásának tekintetében vita támad, a diákjogokat mindig kiterjesztően, a diák számára kedvezően kell értelmezni és alkalmazni.

A Diákjogi Chartához csatlakozók, kijelentve, hogy elismerik és jelen törekvéseik előzményének tekintik a diákjogok érdekében tett erőfeszítéseket; felismerve, hogy a diákok jogainak érvényesülése útjából minden akadályt el kell hárítani, s e jogok csak akkor érvényesíthetők, ha egyértelművé válik, hogy kiknek kell kötelezettségeket vállalniuk a diákjogok érvényesítése érdekében; kinyilvánítva, hogy ennek érdekében készek minden lehetséges és méltányos eszközt igénybe venni, beleértve annak kezdeményezését is, hogy a diákjogok érvényesülését garantáló kötelezettségek megszegése ne maradjon büntetlenül; elfogadva, hogy a diákok jogainak érvényesítése csak szilárd elvi megfontolások és minden körülményt tekintetbe vevő eljárási szabályok alapján lehet sikeres, amelyeket az érintetteknek kellő mértékben ismerniük kell, s e szabályok keretei között kell együttműködniük; vállalva, hogy szövetségesüknek tekintenek mindenkit, aki az emberi méltósághoz való egyenlő jog elvének érvényesítésével egyetért és ennek törvényes eszközeit elfogadja annak tudatában, hogy az iskola más szereplőinek is tiszteletben tartandó jogai vannak; hangsúlyozva, hogy a Diákjogi Charta nem jogszabály, tehát az abban meghatározott jogok nem érintik közvetlenül azokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyeket jogszabály, illetve az intézmény 6. cikk szerinti szabályai a diákokra és másokra meghatároznak; az itt következőkben fogalmazzák meg a diákok jogait.

1. cikk

A Diákjogi Charta a diákok jogainak áttekintő összefoglalása. A Diákjogi Chartában meghatározottak összhangban állnak

- az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának,
- a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának,
- A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának,
- a Gyermekek Jogairól Szóló Egyezménynek,
- az Oktatásban Alkalmazott Megkülönböztetés Elleni Küzdelemről Szóló Egyezménynek, valamint
- a Magyar Köztársaság Alkotmányának szellemével, elveikben és megfogalmazásukban ezeket és csakis ezeket tartják irányadóknak.

2. cikk

A Diákjogi Chartában foglaltak ugyanakkor arra irányulnak, hogy a magyar jogrendszerben változást érjenek el mindazon szabályok tekintetében, amelyeket nem az 1. cikkben meghatározott jogi normák állapítanak meg vagy nincsenek összhangban az 1. cikkben meghatározottakban deklarált előírásokkal.

3. cikk

A diák jogainak következetes érvényesülése önmagában is érték: a legfőbb biztosíték és erkölcsi alap arra, hogy az ennek megfelelő magatartást mindenki önmagától és másoktól is elvárja. Arra kell törekedni, hogy a diákok kötelezettségei ebben a vonatkozásban ne jelent-

hessenek mást, mint a diákjogok tiszteletben tartásának saját maguktól történő megkövetelését és másoktól való elvárását.

4. cikk

A Diákjogi Charta vonatkozik mindazon intézményekre, amelyekben a tankötelezettség teljesíthető, illetve alap-, szakmai vagy érettségi vizsga tehető, beleértve

- a) a kollégiumot, a diákotthonot,
- b) az intézmény azon tevékenységi formáit, amelyek az intézmény épületén kívül valósulnak meg, továbbá
- c) az intézmény épületéből vagy a diák otthonából e tevékenységi formák megvalósulásának helyszínére, onnan az intézmény épületébe vagy a diák otthonába, valamint a diák otthonából az intézmény épületébe való utazást vagy közlekedést is.

5. cikk

A Diákjogi Charta alkalmazásában diák az az általában kiskorú és általában tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, aki tanulói jogviszonyban vagy kollégiumi, diákotthoni tagsági viszonyban áll az intézménnyel.

6. cikk

A Diákjogi Charta alkalmazásában az intézmény szabályai olyan és csak olyan írásba foglalt szabályok, amelyek

- a) jogszabálynak megfelelően jönnek létre;
- b) nem mondanak ellent magasabb szintű jogi normának és ahhoz képest a jogok tekintetében nem szűkítő tartalmúak; továbbá amelyek megfelelnek azon követelményeknek, hogy a szabályok alkotója
- c) megismerteti az érintettekkel a szabályalkotás eljárásának rendjét;
- d) biztosítja az érintettek beleszólási jogának érvényesülését a szabályalkotás során;
- e) biztosítja az érintettek számára azt a jogot, hogy kollektív jogaikat érvényesítve fellépjenek a számukra elfogadhatatlan szabályozási elemekkel és eljárási módokkal szemben.

7. cikk

A Diákjogi Charta alkalmazásában diákképviselő a diák egyéni vagy kollektív jogainak képviselőjével, érvényesítésével megbízott természetes vagy jogi személy vagy más szervezet. A diákképviselőt a diák vagy a közösség saját döntése alapján bízza meg.

A diák egyéni jogai

8. cikk

A diákot nem érheti hátrányos megkülönböztetés olyan okból, amelyet a Magyar Köztársaság Alkotmánya és a Gyermek Jogairól Szóló Egyezmény az állampolgári jogegyenlőséget és a gyerekek jogegyenlőségét sértő különbségtételnek minősít. Ebből a szempontból hátrányos megkülönböztetésnek minősül az is, ha nem közvetlenül a diák személyén, hanem törvényes képviselőjén, hozzátartozóján, diákképviselőjén vagy más személyen, közösségen, szervezeten keresztül, illetve családi állapota miatt éri az előzőekben tiltott hátrányos megkülönböztetés.

9. cikk

A diák jogait csak meghatározott olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek mások jogainak és jó hírüvének, az állam biztonságának, a közrend, a közegészségügy vagy a

közkerölcs védelmének érdekében szükségesek. A diáknak joga van a védelemre jogainak megsértése vagy a jogaival összefüggő kötelezettségek elmulasztása esetén.

10. cikk

A diákot megilleti az intézmény részéről olyan gondoskodás, figyelem és törődés, amely a diák ügyeinek intézése és eldöntése során elsősorban a diák mint gyermek mindenképp felett álló érdekét veszi figyelembe. E szabály alkalmazása során a diák érdekei alatt nem kizárólag az általa vagy a diákképviselő által megfogalmazott érdekeket kell érteni, s figyelembe vétele során másodlagosnak kell tekinteni minden egyéb érdeket, de különösen az intézményi, nevelőtestületi, önkormányzati, helyi, területi, pénzügyi, oktatáspolitikai, kormányzati, közigazgatási, ágazati, pártpolitikai, egyházi, valamint bármiféle presztízs-érdeket.

11. cikk

A diáknak joga van arra, hogy ne legyen kitéve mások által előidézett egészségkárosító hatásoknak és erre irányuló kezdeményezéseknek. Az intézmény ebben a körben az épület-használati rend szabályozásával biztosítja a diák egészséghez és egészséges környezethez való jogát, illetve azt, hogy megkapja a megfelelő tájékoztatást az egészségét károsító hatásokról.

12. cikk

A diáknak joga van az életkorának megfelelő időtartamú pihenésre, játékra és szórakozásra. Ennek megfelelően jogszabály vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályok rendelkezésein alapuló kötelező intézményi foglalkozások időtartama heti átlagban a diák kilenc éves koráig nem haladhatja meg a napi 240, tizennégy éves koráig a napi 300, tizennyolc éves koráig a napi 360 percet, a tanítási napok száma pedig egy tanévben nem lehet több 190-nél. A kötelező intézményi foglalkozásokhoz kapcsolódó elfoglaltság nem csorbíthatja a szabadidőhöz való jogot.

13. cikk

Az intézmény nem jogosult a diák szülői felügyeletével, elhelyezésével, szülei és hozzátartozói irányában történő kapcsolattartásával összefüggő kérdésekben dönteni. A diáknak joga van a 6. cikk szerinti intézményi szabályok keretei között mindkét szülőjével személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést fenntartani. Az intézmény ezt csak a szülői felügyelet megszüntetése vagy azonnali intézkedést igénylő sürgős szükség esetében akadályozhatja meg; ezekben az esetekben azonban a diák védelme érdekében minden szükséges intézkedést haladéktalanul meg kell tenni lehetőség szerint az érintett diák véleményének ismeretében.

14. cikk

A diáknak joga van saját családi környezetének és más közösségének hagyományait, szokásait megismerni, ismertetni és gyakorolni, ha ezzel nem sért jogszabályt vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályokat.

15. cikk

A diáknak joga van az intézményben állampolgárságának, nevének, családi kapcsolatainak megtartásához. E jog megvalósulása érdekében az iskola köteles nyilvántartásaiban és okmányaiban a diák valóságnak megfelelő személyazonosságát feltüntetni. Ezen adatok köre nem terjedhet túl a diák személyének azonosításához és az intézmény működtetéséhez szükséges és elégséges, valamint jogszabályban vagy az intézmény 6. cikk szerinti szabályai-ban meghatározott adatok körén még akkor sem, ha a diák ezen adatok szolgáltatását önként

vállalja. Az adatok tartalmát illető kétség esetén vagy a diák különleges méltánylást érdemlő helyzetében a diák által megadott adatokat kell az iskolai ügyvitelben használni.

16. cikk

A diák megismerhet minden eszmét, nézetet, gondolatot és véleményt. A diák terjeszthet minden eszmét, nézetet, gondolatot és véleményt, amelynek tartalma vagy megjelenési formája az Alkotmányt, mások jogait és jó hírnevét, az állam biztonságát, a közrendet, a közegészségügy fenntartását vagy a közérkölcset nem sérti vagy veszélyezteti. Az intézmény a diák véleménynyilvánítási jogát ezekben az esetekben csak jogszabályban megállapított korlátozásnak vetheti alá. A diák nem kötelezhető vagy kényszeríthető arra, hogy bármely világnézet mellett tevőlegesen vagy hallgatólagosan elkötelezze magát, azt hirdesse, képviselje vagy szolgálja. Úgyszintén nem érheti a diákot hátrány amiatt, hogy valamely világnézetet magáénak vall. A diákot az intézmény nem kötelezheti vagy kényszerítheti világnézetének megvallására vagy megtagadására, az intézmény nem tarthat nyilván a diákról olyan adatot, amely világnézetére utal vagy amelyből világnézetére következtetni lehet.

17. cikk

A vallásoktatásban és vallási hitéletben történő részvétel intézményi kérdéseiben a diák szülei, hozzátartozói vagy törvényes képviselője útmutatása mellett önállóan dönt.

18. cikk

A diák személyiségi jogaihoz tartozik, hogy öltözködése, hajviselete, külső megjelenése, személyes tárgyainak birtoklása csak olyan mértékben korlátozható, amennyire a jogszabályba vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályokba ütközik.

19. cikk

A diák becsületét, jó hírnevét sérti minden olyan eljárás, minősítés, értékelés, nyilvános kijelentés, amely tulajdonságainak, testi, szellemi és jellembeli adottságainak, családi és társadalmi környezetének tőle függetlenül fennálló helyzete, létező jelenségei és megnyilvánulásai okán személyére vonatkozóan megbélyegző, gúnyolódó vagy csúfolódó, sértő, megállító tartalmú.

20. cikk

A diákok egymás közötti és másokkal folytatott beszélgetésének, levelezésének, magántitkaiknak kifürkészése és tartalmának önkényes feltárása a diák személyiségi jogainak sérelmét valósítja meg. Abban az esetben, ha a beszélgetés, levelezés jogszabályba vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályokba ütközik, az intézmény megtehet minden jogszerű intézkedést az oktatás rendjének fenntartása érdekében és az elkövetett fegyelmezetlenséggel arányos magatartási minősítéssel sújthatja a diákot, de semmilyen körülmények között nem tárhatja fel és nem hozhatja nyilvánosságra a diák magántitkait.

21. cikk

A diák érzelmeit és személyes kapcsolatait tiszteletben kell tartani. A diák az intézményben érzelmeit és személyes kapcsolatait oly módon fejezheti ki, hogy az ne ütközzék a közérkölcsebe és ne sértse a jó ízlést – különös tekintettel a fiatalabb diákok érzelmi, etikai fejlődésének védelmére. A diák személyhez fűződő jogait sérti minden olyan megkülönböztetés, hátrány, korlátozás, tiltás, megbélyegzés, elítélő értékelés, gúnyolódás és csúfolódás, amely személyes kapcsolatai, érzelmi, szerelmi vagy nemi viszonya miatt éri. Nem valósítja meg a diák személyhez fűződő jogainak sérelmét az intézmény részéről az olyan intézkedés, amelynek

célja a diákra irányuló vagy a diák által megvalósított törvényt vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályt sértő tevékenység megakadályozása és megszüntetése.

22. cikk

A diákot sem egy másik diák, sem a pedagógus, sem az intézmény más dolgozója vagy az intézményben tartózkodó más személy nem ütheti meg, testi fenyegetést vele szemben nem alkalmazhat; a diák fizikai vagy lelki erőszakkal és durva bánásmóddal, fenyegetéssel vagy megfélemlítéssel nem kényszeríthető meghatározott magatartásra, szabadsága önkényesen semmilyen tekintetben nem korlátozható. Az intézményben a fegyelmezés és az általánosan elfogadott együttélési normák megtartásának, illetve megtartásának eszközei – a természetes pedagógusi és diáktránsi tekintélyen túl – jogszabályban és a 6. cikk szerinti intézményi szabályokban meghatározott eljárások és módszerek lehetnek. Ezen eljárások és módszerek szabályozásakor biztosítani kell a diák jogorvoslathoz való jogát.

23. cikk

A diák nem fosztható meg önkényesen a birtokában lévő tárgytól. A jogszabályban tiltott eszközök birtoklásának megszüntetése, valamint az iskola belső rendjének fenntartása érdekében a diákot tárgyaitól csak indoklás alapján és után, s csak ideiglenesen lehet megfosztani. A birtoklás ideiglenes megszüntetése mellett a szükséges, magatartást minősítő, illetve fegyelmi eljárást le kell folytatni. A jogszabály által nem tiltott eszközt legkésőbb a tanítási nap végén a diáknak vissza kell adni.

24. cikk

A diáknak joga van ahhoz, hogy lakásába akarata ellenére, jogszabályt vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályt sértve más ne lépjen és ne tekintsen be, személyes tárgyaihoz más személy csak hozzájárulásával férhessen hozzá, a lakásban folytatott magánéletéről akarata ellenére másnak ne legyen tudomása. Ebből a szempontból lakásnak minősül a kollégiumban, diákothozban a diák szobája, személyes tárgyainak minősülnek a diák ott elhelyezett ingóságai, és az intézményben a diáknak névre szólóan biztosított tárolóhelyek tartalma.

25. cikk

A diák nem tehető felelőssé olyan cselekményért vagy kárért, amelyet nem ő követett el vagy nem ő okozott. Nem lehet felelőssége vonást alkalmazni olyan cselekményért vagy mulasztásért, amely elkövetése idején nem sértett jogszabályt vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályt. Nem lehet a cselekmény vagy a mulasztás elkövetése idején alkalmazhatónál súlyosabb felelősségre vonást alkalmazni. Közösség kollektív felelősségre vonása tilos. A diák felelősségre vonása nem irányulhat a diákjogok csorbítására vagy érvényesülésük felfüggesztésére, és nem érintheti a diák tanulmányi minőségét.

26. cikk

A diákot munkavégzésre kötelezni csak a tanulmányokhoz közvetlenül kapcsolódó esetekben, a munka- és egészségvédelmi előírások megtartásával szabad. A diáknak joga, hogy saját döntése alapján önkéntes munkát végezzen – a gyermekmunkára irányadó jogszabályi kereteken belül – az intézményben, valamint az intézményben működő vagy azzal szerződéses kapcsolatban álló gazdálkodó vagy társadalmi szervezetben, alapítványban.

27. cikk

A diáknak joga van az őt érintő ügyekben, intézményi eljárásokban arra, hogy meghallgassák, véleményét és kérését előadhassa, minden őt érintő döntés és mulasztás ellen jogorvos-

latot vegyen igénybe. Ez történhet személyesen, meghatalmazott útján, vagy írásbeli beadvány formájában.

28. cikk

A diák bármely őt érdeklő témakörben – beleértve az intézmény működésével és belső életével kapcsolatos kérdéseket is – szabadon tehet fel kérdést, nyilváníthat véleményt, tehet javaslatot jogszabály és a 6. cikk szerinti intézményi szabályok által nem tiltott módon és formában. Emiatt a diákot hátrányos megkülönböztetés vagy konkrét joghátrány nem érheti. A kérdés, javaslat, vélemény tartalma nem sértheti mások jogait, becsületét és jó hírnevét. A diákot érintő kérdésben megilleti őt az érdemi válasz.

29. cikk

Az intézmény köteles figyelembe venni a diáknak magának, hozzátartozójának, családjának, törvényes képviselőjének, gyámjának és diákképviselőjének a diák magatartásával, tanulmányaival és nevelésével kapcsolatos észrevételeit.

30. cikk

A diákot valamely tantárgyból elért tanulmányi eredménye, általában vett tanulmányi előmenetele vagy magatartási minősítése miatt nem érheti hátrányos megkülönböztetés az intézmény közéleti fórumain és közösségeiben. A diák egyik tantárgyból elért tanulmányi eredménye nem befolyásolhatja a diák másik tantárgyban nyújtott teljesítményének értékelését, valamint magatartásának minősítését.

31. cikk

A diáknak joga van arra, hogy az intézményben indult bármilyen intézményi vagy közigazgatási eljárásban történő meghallgatásán – kérésére – törvényes képviselője, bármely hozzátartozója, diákképviselője vagy más meghatalmazottja jelen legyen és képviseletében eljárjon.

32. cikk

A diákot nem érheti hátrány vagy hátrányos megkülönböztetés a közéletben végzett tevékenysége és nyilvános szereplése miatt.

33. cikk

A diák az intézményben szabadon alakíthat és működtethet olyan szervezetet (egyesületet, egyletet, kört, társaságot, klubot vagy bármilyen más elnevezésű szerveződést, társulást), s vehet részt ennek irányításában és tevékenységében, amelynek célja és tevékenysége nem ütközik jogszabályba vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályokba.

34. cikk

A diáknak tanulmányi eredményétől és magatartási minősítésétől függetlenül joga, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, aktívan részt vegyen a diákelet nyilvánosságának megteremtésében, megszervezésében, irányításában és működtetésében. E jogok gyakorlása során mások jogait és jó hírnevét tiszteletben kell tartani.

35. cikk

A diáknak joga van a neki megfelelő tanuláshoz. E jog időlegesen sem korlátozható. Ha a diák magatartása más diákok tanulási jogának gyakorlását sérti vagy veszélyezteti, az intézmény 6. cikk szerinti szabályai szerint köteles biztosítani a többi diák tanuláshoz való jogának érvényesülését. Az oktatás tekintetében az intézmény köteles érvényesíteni a Gyermek Jogairól Szóló Egyezmény 29. cikkének 1. pontjában meghatározott tartalmi követelményeket.

36. cikk

A diáknak tankötelezettsége teljesítéséig joga van az ingyenes oktatáshoz; ezt az intézmény fenntartója akként köteles biztosítani, hogy a diák jogszabály vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályok alapján kötelezően meghatározott tevékenység megvalósítása, az intézmény követelményrendszerének teljesítése érdekében kötelezően előírt eszközökhöz, felszerelésekhez, ruházathoz, szolgáltatásokhoz ingyen jusson hozzá.

37. cikk

A diák joga, hogy részletesen megismerje az intézmény pedagógiai programját, tantervét, s ennek megértése érdekében tartalmat értelmező választ kapjon.

38. cikk

A diáknak joga van az intézményben képességeit és tudását tükröző teljesítménye szerinti előmenetelt elérni, s a képességei, tudása szerinti minősítésnek megfelelő továbbtanulást és életpályát választani. Semmilyen beavatkozás, korlátozás nem sértheti a diák esélyegyenlőséghez, pályaválasztáshoz fűződő jogait.

39. cikk

A pedagógus diákról alkotott minősítése (osztályzat, vizsgajegy, szóveges értékelés, egyéb minősítés) ellen a diáknak akkor van jogorvoslati joga, ha a minősítés a diák tudomására juttatott és az intézményben nyilvánosságra hozott, a diák szülője, gyámja vagy törvényes képviselője számára hozzáférhető követelményektől eltérően történik vagy jogszabályba, illetve a 6. cikk szerinti intézményi szabályokba ütköző hátrányos megkülönböztetésen alapul.

40. cikk

A diáknak joga van – bármely okból – az intézménytől független értékelési eljárásban számot adni tudásáról. E döntése miatt az intézményben hátrány nem érheti.

41. cikk

A diáknak joga, hogy tudását és tanulmányi előmenetelét saját döntése alapján – a kötelező ellenőrzési módszereken túlmenően – olyan beszámolási módszerrel, technikával és módon is bizonyítsa, amely tulajdonságainak, adottságainak, képességeinek, bármely okból történő hátrányos megkülönböztetése megszüntetésének, fogyatékossága kiküszöbölésének leginkább megfelel.

42. cikk

A diáknak joga van részt venni a számára szervezett rendezvényeken, részvétele miatt hátrányos megkülönböztetés nem érheti; a részvételtől tanulmányi eredménye miatt eltiltani nem szabad.

43. cikk

A diák joga az intézmény rendelkezési körébe tartozó létesítmények, berendezések, felszerelések és szolgáltatások 6. cikk szerinti intézményi szabályokban meghatározott használata. Ezt nem szabad tanulmányi eredménytől vagy magatartási minősítéstől függővé tenni.

A diákok kollektív jogai

44. cikk

A diákok kollektív jogainak forrása a diák önszerveződéshez, önkormányzáshoz és érdekképviselethez való jog.

45. cikk

A diákok minden csoportja lehet kollektív diákjogok alanya, ha jogszabályban vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályokban meghatározott rendelkezéseknek megfelelő módon megalkulását és működését bejelentette.

46. cikk

A diákoknak joguk van arra, hogy közösségként gyakoroljanak minden olyan diákjogot, amely természeténél fogva nem csak a diákra, mint egyénre értelmezhető.

47. cikk

Minden diákcsoportnak joga van az önrendelkezésre. E jog értelmében a diákcsoportok – jogszabály keretei között – szabadon határozzák meg működési rendjüket, érdekképviselési rendszerüket, szabadon biztosítják saját fejlődésüket.

48. cikk

Az intézményi diákönkormányzat szervei az intézményi ügyekben demokratikus módon, széleskörű nyilvánosságot teremtve kifejezik és megvalósítják a diákok közakarátát. A 45. cikkben meghatározott módon bejelentkezett diákcsoportok kollektív joga, hogy a csoport vagy bármely tagja érdekében

- a) jogszabályban meghatározott formában és jogkörben az intézményi szabályok meghatározásában részt vegyen;
- b) kérdést tegyen fel és arra érdemi választ kapjon;
- c) az intézmény közéleti és a nyilvánosság fórumain véleményt nyilvánítson, javaslatot tegyen és állásfoglalást kérjen;
- d) az intézményben zajló valamely eljárásban a tag mellett részt vegyen és véleményét kifejtse;
- e) a diákjogok érvényesítése érdekében a nyilvánossághoz forduljon.

49. cikk

A kollektív diákjogok gyakorlása során a diákoknak joguk van szószólóik és diákképviselőik kizárólag saját elhatározáson alapuló megválasztására, álláspontjuknak mindenféle fenyegetettségtől mentes kialakítására és kinyilvánítására.

50. cikk

Az intézményi diákönkormányzatok szerveit feladataik ellátása érdekében megilleti az intézmény támogatása, különös tekintettel a költségvetési támogatásra, helyiség térítésmentes használatára.

A diákjogok érvényesítésének eszközei és eljárásai

51. cikk

A diáknak egyéni és kollektív jogai érvényesítése érdekében joga van igénybe venni

- a) jogszabályban vagy a 6. cikk szerinti intézményi szabályokban meghatározott, az intézményen belüli, illetve az intézmény fenntartójához telepített valamennyi jogorvoslati eljárást, a nyilvánosságot, valamint az egyesülés és a békés gyülekezés jogának gyakorlását;
- b) a hatóság, a bíróság, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa előtti eljárást;
- c) az a) és b) pontban meghatározott eljárásban sikertelen jogérvényesítés esetén a nemzetközi szerződésekben meghatározott jogorvoslatot.

52. cikk

A diák meghatalmazhat egyéni és kollektív jogai érvényesítésére általa választott természetes és jogi személyt, más szervezetet.

A diákjogok sérelmének megelőzése és a diákjogok sérelmének orvoslása

53. cikk

A diákokkal kapcsolatos tevékenység köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek kötelesek mindent megtenni annak érdekében, hogy a diák egyéni és kollektív jogainak megsértésének lehetőségét jogszabály, jogszabálynak nem minősülő egyéb szabályozás, valamint a 6. cikk szerinti intézményi szabályok semmilyen körülmények között se írják vagy idézzék elő, engedjék meg, illetve tűrjék el. Ennek érdekében meg kell tenni minden szükséges és lehetséges lépést a diák egyéni és kollektív jogainak a közvélemény előtt való legszélesebb körű megismertetésére, a diák egyéni és kollektív jogain esett sérelmek és ezek orvoslásának megismertetésére.

54. cikk

Amennyiben bárki a Diákjogi Charta előírásait megszegi vagy érvényesítjük tekintetében mulasztást követ el, a Diákjogi Chartához csatlakozó vállalja, hogy az előírás megszegése vagy a mulasztás és annak következményei megszüntetése érdekében külön felhatalmazás nélkül is eljár, amennyiben az előírás megszegéséről vagy a mulasztásról tudomást szerez. Emiatt senkit nem érhet semmiféle hátrány.

A Diákjogi Charta Érvényesülése

55. cikk

Jogosult bármely természetes és jogi személy, más szervezet, közösség, hogy a Diákjogi Chartához csatlakozzék akként, hogy előírásainak írásos nyilatkozat alapján egészben vagy fenntartással aláveti magát. A csatlakozással a nyilatkozattevő a Diákjogi Charta általa fenntartás nélkül vállalt előírásainak megtartására és minden általa lehetségesnek tartott lépés megtételére vállal erkölcsi kötelezettséget.

56. cikk

A diákjogi Chartához csatlakozó írásban nyilatkozhat, hogy a Diákjogi Charta I. része mely cikkének és miért nem veti alá magát (fenntartással él).

57. cikk

A csatlakozás, illetve a fenntartás írásban tett nyilatkozattal felmondható, illetve módosítható vagy visszavonható. A felmondási nyilatkozat kézhezvételét igazolni kell.

58. cikk

A csatlakozásról, a fenntartásról és a felmondásról szóló nyilatkozatot, valamint a módosító indítványt a Diákjogi Charta Fórumának kell eljuttatni.

59. cikk

A Diákjogi Charta Fóruma

- a) évente legalább egyszer nyilvánosságra hozza a Diákjogi Chartához csatlakozottak listáját;
- b) elősegíti, hogy a csatlakozók megtartsák a Diákjogi Charta előírásait;

- c) gondoskodik arról, hogy minden hozzá forduló diák, közösség illetve annak képviselője akár a Diákjogi Charta értelmezéséhez, akár jogorvoslat érdekében való eljárásához érdemi segítséget kapjon;
- d) először 1995. évi december hó 31. napjáig, majd szükség szerint jelentésben hozza nyilvánosságra a Diákjogi Charta érvényesülésének helyzetét különös tekintettel a jogalkotás, a jogalkalmazás, az intézményi szabályok 6. cikk szerinti megállapítása és az intézményi működés területén;
- e) a Diákjogi Charta előírásainak keretei között meghatározza működési rendjét.

60. cikk

A Diákjogi Chartához csatlakozók között a Diákjogi Charta értelmezése vagy alkalmazása tekintetében felmerülő minden olyan vitás ügyet, amely tárgyalás útján nem rendeződik vagy nem rendezhető, a vitában érdekelt felek kérésére jószolgálat vagy döntés végett a Diákjogi Charta Fóruma elé lehet terjeszteni. Ezen eljárás során a vitában álló felek alávetik magukat a Diákjogi Charta Fóruma döntésének.

61. cikk

A Diákjogi Charta Fórumának tagja az a Diákjogi Chartához csatlakozott természetes személy, aki vállalási nyilatkozatot tesz arról, hogy a Diákjogi Charta Fórumának az 59. cikkben meghatározott tevékenységében részt kíván venni.

62. cikk

A Diákjogi Charta Fóruma évenként rendes, a csatlakozók egyötödének indítványára bármikor rendkívüli diákjogi felülvizsgálati konferenciára hívja össze mindazokat, illetve mindazoknak a képviselőjét, akik a Diákjogi Chartához csatlakoztak. A diákjogi felülvizsgálati konferencia időpontjáról szóló értesítést, valamint a Diákjogi Charta módosítására vonatkozó javaslatokat a csatlakozóknak a diákjogi felülvizsgálati konferencia előtt legalább 15 nappal kézhez kell kapniuk. Amennyiben ez megtörténik, a diákjogi felülvizsgálati konferencia a megjelent csatlakozottak létszámára való tekintet nélkül módosíthatja a Diákjogi Charta előírásait. A felülvizsgálati konferencia ügyrendjét maga állapítja meg.

63. cikk

A Diákjogi Charta nem módosítható úgy, hogy a módosítás a Diákjogi Charta I. részében foglalt jogok terjedelmét és tartalmát szűkítse vagy bármely megfogalmazott jogot megszüntessen. Ez a cikk nem módosítható.

64. cikk

A Diákjogi Charta módosítása után valamennyi addig tett csatlakozási és fenntartási nyilatkozat hatályban marad, hacsak bármely csatlakozott a módosítás közlésétől számított 15 napon belül ezzel ellentétes nyilatkozatot nem tesz.

65. cikk

A Diákjogi Charta megszűnik akkor, amikor I. része előírásai mindegyikének szó szerinti vagy csorbítatlan tartalmú, illetve azonos értelmű szövege jogszabály részét képezi. Ennek bekövetkeztét csak a diákjogi felülvizsgálati konferencia állapíthatja meg.

66. cikk

A Diákjogi Charta eredeti példányának másolatát minden csatlakozónak meg kell kapnia. A Diákjogi Charta szövegét először az 1994. évi december hó 16. és 18. napja között megtartott diákjogi konferencia zárónapján benyújtott csatlakozási nyilatkozatokkal hitelesítik. A

Diákjogi Charta eredeti példányát és a hitelesítők csatlakozási nyilatkozatát a Diákjogi Charta Fóruma a Magyar Országos Levéltárba helyezi letétbe. A Diákjogi Charta Fóruma az eredeti példány másolatát a Magyar Köztársaság elnökének, a Magyar Köztársaság Országgyűlése elnökének és a Magyar Köztársaság miniszterelnökének, szövegének angol nyelvű fordítását az Egyesült Nemzetek Szervezete főtitkárának, az Emberi Jogok Bizottságának és a Gyermek Jogai Bizottságának megküldi. Ugyanígy kell eljárni a Diákjogi Charta módosítása esetén is.

Kelt Budapesten, 1994. évi december hó 18. napján

MAGASABB MINŐSÉG, NAGYOBB VÁLASZTÉK

Felsőoktatási Charta

„...mindenkinek joga van jó szolgáltatást elvárni a felsőoktatástól. A jobb információ és a növekvő választék mindenkinek segíteni fog abban, hogy a legtöbbet hozza ki abból, amit az egyetemek és főiskolák nyújtani tudnak.”

Az államtitkár bevezetője

Ez a charta azért készült, hogy megmutassa, mi történik annak érdekében, hogy a felsőoktatási szolgáltatások magas színvonalát biztosítani lehessen. Ez elsősorban az egyetemek és főiskolák felelőssége. Mellettük azonban még más szervezetek is nyújtanak szolgáltatásokat (pl. az ösztöndíjak, kölcsönök és a nemzeti felvételiztető rendszer).

A charta elmondja, hogy mindezek a szervezetek hogyan igyekeznek megfelelni a felsőoktatás iránt támasztott igényeknek. A felsőoktatással kapcsolatba kerülők köre igen széles: mindenféle korú, teljes és részidőben tanuló diákok; a munkáltatók széles köre, akik új munkaerőt illetve alkalmazottaik számára továbbképzési és egyéb lehetőségeket keresnek; és azok, akik egyetemek és főiskolák közelében élnek vagy dolgoznak. A charta elmagyarázza, hogyan igyekeznek ezek a szervezetek mindenkiben tudatosossá tenni, mire használja a felsőoktatás a neki juttatott közösségi pénzeket. Azt is megmutatja, milyen lépések történnek annak érdekében, hogy a pénzért jobb minőséget lehessen biztosítani, pl. oly módon, hogy a minőség befolyásolni fogja a oktatás pénzügyi támogatását.

Az egyetemek és a főiskolák egyre inkább felismerik a magas színvonalú felsőoktatási szolgáltatások iránti igényt és azt, hogy meg kell felelniük klienseik igényeinek. A charta megmutatja, mennyit sikerült már eddig elérni és hogy mennyi munka áll még előttünk ahhoz, hogy a jövőben még jobban teljesítsünk.

John Patten

Mire szolgál ez a charta?

A charta megmagyarázza azokat a standardokat, amelyeket az angliai diákok, a munkáltatók és a nagyközönség elvárhat az egyetemektől, a főiskoláktól és más, a felsőoktatásban érdekelt szervezetektől. Ez magában foglalja azokat a szervezeteket, amelyek a diákoknak pénzügyi támogatást nyújtanak.

Az egyetemek és főiskolák klienseinek is vannak kötelezettségeik, amelyek közül néhányra a charta is felhívja a figyelmedet. A hangsúlyt azonban a te törvényes igényeid kielégítésére helyezzük. Ha nem vagy elégedett a kapott szolgáltatással, a charta elmagyarázza, mit tehetsz, hogy megold a problémádat.

Minden közösségi alpból finanszírozott egyetem és főiskola folyamodhat charta-minősítésért, amit a közösségi szolgáltatások tökéletes kivitelezéséért lehet elnyerni.

Amit ez a charta ígér

Ha diák szeretnél lenni, világos és fontos információkat kell kapnod:

- az egyetemekről, főiskolákról és ajánlott kurzusairól;
- a szokásos felvételi követelményekről;
- szolgáltatásaik minőségéről;
- a bentlakásos szálláslehetőségekről;
- a testi hátránnyal rendelkezőknek illetve tanulási gondokkal küzdőknek nyújtott lehetőségekről.

Amikor jelentkezel valahová, jelentkezésseddel igazságosan és hatékonyan kell foglalkozni.

Ha pénzügyi támogatásért folyamodsz, teljes és pontos információt kell kapnod arról, milyen lehetőségek állnak rendelkezésedre. Ha már diák vagy, pontosan meg kell kapnod azokat az ösztöndíjakat, kölcsönöket és az elérhető alapítványi támogatásokat, amelyekre jogosult vagy.

Egyetemed illetve főiskolád meg kell hogy magyarázza kurzusod céljait, struktúráját. Lehetőséget kell kapnod, hogy nézeteidet kifejtsd kurzusodról. Magas színvonalú oktatást, irányítást és tanácsadást kell kapnod. A diákok biztonságára megfelelő figyelmet kell fordítani.

A kormány bejelentette diákszervezeteket érintő reformtörekvéseit is, ami az automatikus részvételt *opt-in* rendszerrel helyettesíti; a diákok így is bejuthatnak számos diák-szakszervezetbe. A kormány igyekezni fog, hogy elnyerje a parlament támogatását ezekhez a reformokhoz. A kormány azt is tervezi, hogy megadja a neked azt a jogot, hogy egy kívülálló hatósághoz fellebbezz, ha úgy gondolod, hogy diákszervezeted igazságtalanul cselekedett.

Mindig jogod van az egyenlő bánásmóddhoz, bármilyen legyen is nemed vagy etnikai háttered.

Ha Ön munkáltató, információkat kell kapnia arról, hogy a végzősök és a diplomával rendelkezők mit tanultak, mire képesek; világos magyarázatot arról, hogy munkabeosztásuknak és ellenőrzésüknek mi a célja. Elérhető kell hogy legyen azoknak a neve, akikkel fel lehet venni a kapcsolatot és pontos válaszadást kell biztosítani bármilyen felmerülő kérdésre. Joga van arra is, hogy szerződést kérjen bármilyen kutatási illetve tanácsadási munka esetén, amire az egyetemet vagy a főiskolát felkérte.

Ha egyetem, főiskola közelében él, tudnia kell azokról a szolgáltatásokról, amelyek a nagyközönség számára nyitva állnak és arról, hogy mennyibe kerülnek.

Ha az igénybe vett szolgáltatás gyenge minőségű, vannak lépések, amelyek megtehetőek annak érdekében, hogy a probléma megoldódjon.

A diákok

Ez a charta az angliai felsőoktatás egyetemeinek és főiskoláinak jelenlegi és potenciális diákjainak szól, beleértve azokat, akik bárhol máshol tanulnak az Egyesült Királyságban és azokat, akik tengerentúli állampolgárok.

Ha diák akarsz lenni, világos és pontos információt kell kapnod az egyetemekről, főiskolákról, az ajánlott kurzusokról, ideértve a szokásos felvételi követelményeket. A következők-

höz számos iskolában, főiskolán, egyetemen, közkönyvtárban és szakmai tanácsadó irodában lehet hozzájutni:

- prospektus minden egyetemről és főiskoláról;
- két könyv, amit az Egyetemek és Főiskolák Felvételi Irodája adott ki: egy kézikönyv, ami tartalmazza az összes kurzust és egy teljesebb könyv, az „Egyetemi és főiskolai felvételi” további információkkal szolgál, beleértve a szokásos felvételi követelményeket. Egyéb kereskedelmi útmutatók is kaphatók. (Számos egyetem és főiskola figyelembe veszi a korábbi tanulási tapasztalatokat és a nem hagyományos végzettségeket, amikor diákokat vesz fel. Ez világosan kiderül prospektusaikból);
- Tanárok Továbbképzési Irodája (GTTR) (az UCAS címen) „Útmutató felvételizőknek” című kiadványa, amely a posztgraduális tanárképző kurzusokat foglalja kötetbe;
- egy computer adatbázis ECCTIS néven, amely naprakész információkkal szolgál a kurzusokról és az üres helyekről.

Tudnod kell, hogy a különböző egyetemek és főiskolák mennyire jól teljesítik vállalt feladataikat.

A Felsőoktatási Minőségellenőrző Tanács rendszeresen felül fogja vizsgálni minden egyetem és főiskola minőségbiztosító rendszerét. A jelentések hozzáférhetőek lesznek a Tanácstól és elvárható lesz az egyetemektől és főiskoláktól, hogy prospektusaikba belefoglalják azt, hogy a legutolsó vizsgálatra mikor került sor illetve információt az aktuális, vagy a hamarosan következő vizsgálatokról szóló jelentések elérhetőségéről. A Tanács ügyelni fog arra, hogy az egyetemek és főiskolák foglalkozzanak minden, a jelentésekben kimutatott komoly problémával.

Az Angliai Felsőoktatási Alapítványi Tanács is rendszeres jelentéseket fog közzétenni az oktatás minőségéről, ami idővel komoly mennyiségű információ felhalmozásához fog vezetni. Az Alapítványi Tanács célul tűzi ki, hogy figyelmet fordítson arra, hogy az érintett egyetemek és főiskolák bármilyen, a jelentésekben feltárt komoly problémát megoldjanak. A jelentések listája elérhető lesz az iskolákban, főiskolákon, közkönyvtárakban és a pályaválasztási irodákban. A jelentések hozzáférhetőek lesznek az egyetemeken és főiskolákon. Példányok kaphatók az Alapítványi Tanácstól is.

A jövőben az Alapítványi Tanács lépéseket fog tenni az egyetemek és főiskolák teljesítményére vonatkozó információk közzététele érdekében, ideértve a végzési eredményeket és azoknak a végzősöknek a számát, akik munkahelyet találnak.

Tudnod kell a bentlakásos lehetőségekről az egyetemeken, főiskolákon és környékükön.

Az egyetemeknek és főiskoláknak közölniük kell prospektusokban vagy más tájékoztató füzetekben, hogy milyen szálláslehetőséget nyújtanak ők maguk, beleértve azokat a lehetőségeket, amelyeket fenntartanak az elsőéveseknek. Adhatnak információt arról is, hogy milyen privát szálláslehetőségekre van lehetőség és milyen áron.

Minden egyetemnek és főiskolának van diákok szálláslehetőségeivel foglalkozó irodája. Ezek információt adnak arról, hogy az egyetem vagy főiskola maga milyen saját szálláslehetőséggel rendelkezik és esetleg a privát szektorban is segíthetnek szállást találni.

Tudnod kell azokról a lehetőségekről, amelyeket azok a diákok vehetnek igénybe, akik testi hátránnyal küzdenek. Kaphatsz speciális pénzbeli segítséget.

Az egyetemeknek és főiskoláknak ismertetniük kell a testi hátránnyal illetve tanulási nehézséggel küzdő diákok bejutását segítő politikájukat. Tudatniuk kell bármilyen elérhető extra támogatást, például az extra személyzetet, felszerelést és bármilyen lehetőséget, ami a fizikai hátránnyal rendelkezőkről gondoskodik, ideértve például az épület megközelítésének problémáját.

Ha jogosult vagy „mandátori támogatásra”, jogot szerezhetsz egy vagy több diákengedményre és utazási költségtámogatásra. Ha „diszkrecionális támogatásra” vagy jogosult, a Helyi Oktatási Hatóság (LEA) is adhat pénzbeli támogatást. Ha kölcsönt veszel igénybe, folyamodhatsz speciális visszafizetési feltételekért. Népjóléti szervezetek alapítványaitól is kaphatsz segítséget. Vedd fel a kapcsolatot helyi hatósággal és a népjóléti osztállyal.

Amikor jelentkezel valahová, jelentkezésedet hatékonyan és igazságosan kell kezelni. Ha részidős kurzusra jelentkezel, közvetlenül az egyetemeken illetve főiskolákon kell ezt megtenned. Majdnem minden posztgraduális kurzusra is vonatkozik ez. A felvételi jelentkezések kezelését az egyes egyetemek és főiskolák fogják majd kifejleszteni.

Központi felvételi rend működik minden egyetemen és főiskolán a teljesidős és „szendvics”-kurzusokra jelentkező diákok esetében (és néhány egyéb posztgraduális kurzuson). A legtöbb kurzusra az UCAS-hoz kell eljuttatni a jelentkezéseket. A Művészeti és Tervezői Felvételi Iroda (ADAR) kezeli a jelentkezéseket számos művészeti és tervezői kurzusra. Az UCAS által irányított GTTR a posztgraduális tanárképző kurzusokra beadott jelentkezéseket kezeli. Ez a központosító rend azért jött létre, hogy biztosítani lehessen: a megfelelő képzettséggel rendelkezők a lehető legigazságosabb elosztással kerüljenek a nekik megfelelő helyekre.

Ez a rend lehetővé teszi, hogy a jelentkezők számos egyetem és főiskola közül válasszanak az Egyesült Királyság területén. A felvételi díjszabás évente felülvizsgálatra fog kerülni. Az UCAS és az ADAR teljesítménymérőket dolgoz ki működésükre, amit közzé is fognak tenni.

Az UCAS speciális rend kialakítását tervezi 1994 szeptemberétől (az 1995 szeptemberében illetve az után induló kurzusokra) azok számára, akik egyetlen egyetemre illetve főiskolára kívánnak jelentkezni, az UCAS-on keresztül. A díj kevesebb lesz, mint a standard rend esetében.

Számos egyetem és főiskola lehetőséget ad a látogatásra és arra, hogy megvitasd valakivel elképzeléseidet, mielőtt végső döntésre jutsz és elfogadsz egy helyet.

Ha pénzügyi támogatásra van szükséged, és Angliában illetve Wales-ben élsz, képezítő, teljesidős felsőoktatási kurzuson tanulsz és személyesen jogosult vagy, megilletnek a következők:

- „Mandátori támogatás” a helyi oktatási hatóságtól. Ez magában foglalja az oktatási költségeket (általában teljes egészében fizetik), a megélhetési költségeket (ez a te, a szüleid illetve házas társad jövedelmén múlik) és extra engedményeket, ha vannak eltartottjaid. Helyi hatóságod támogatásokkal foglalkozó részlege tájékoztatást ad arról, hogy hogyan kell jelentkezned a „mandatory díjra”.

- Állami diákkölcsön.

Még ha nem illet is meg mandátori támogatás vagy diákkölcsön, a következőknél még számításba jöhetsz:

- Diszkrecionális támogatás helyi hatóságotól. Ez elérhető lehet bizonyos kurzusok esetében alapképzési és posztgraduális szinten is. Helyi hatóságod támogatásokkal foglalkozó részlege tájékoztatást ad az erre vonatkozó szabályokra. Ezek a szabályok helyenként változhatnak.
- Versenyben elnyerhető posztgraduális díj. Egyetemed vagy főiskolád tájékoztatást ad arról, vajon kurzusod része-e valamilyen posztgraduális díjazási rendszernek és hogy hogyan lehet jelentkezni.
- Egyéb pénzügyi támogatási formák, például egyetemi, főiskolai ösztöndíjak is kaphatók jótékonyági alapoktól. Egyetemed, főiskolád lehet, hogy tájékoztatást tud adni róluk.

Ha komoly pénzügyi nehézségeid adódnak, miközben teljesidős vagy „szendvics”-kurzusodat végzed, egyetemedtől, főiskoládtól nehéz helyzetekre való tekintettel támogatást kap-

hatsz. Egyetemed, főiskolád be tud számolni a szabályokról és arról, hogy hogyan lehet jelentkezni.

A részidőben tanuló, a testi nehézségekkel küzdő diákok és a gyermeküket egyedül nevelő szülők bizonyos társadalombiztosítási előnyökben részesíthetők. Részleteket a helyi társadalombiztosítási támogatásokkal foglalkozó irodáktól lehet megtudni.

Jelentkezhetsz pályaválasztási fejlesztési kölcsönért is, ha képesítő szakképzési kurzuson tanulsz és jogosult vagy.

Jogod van elvárni gyors és hatékony szolgáltatást. Ha új diák vagy és mandatory díjért folyamodsz, helyi hatóságod határidejét be kell tartanod (ellenőrizd a határidőt helyi hatóságodnál. Az ősszel induló kurzusoknál ez általában június 30, de lehet májusban is, vagy még korábban). Ha így teszel, adj meg időben minden kért információt, s akkor cserében elvárhatod, hogy helyi hatóságod:

- rövid időn belül megmondja (általában három héten belül, de hosszabb időre is szükség lehet, ha ügyed nem egyértelmű), ha nem vagy jogosult a támogatásra, megindokolja miért, és tudatja, hogy hova fellebbezhetsz;
- ha jogosult vagy, felajánl olyan támogatást, ami egyetemi vagy főiskolai helyed megerősítésétől, elfoglalásától függ;
- megmagyarázza, mennyit fogsz kapni, aztán bármilyen támogatásról legyen is szó, elküldi az első félév kezdetekor az első részletet, azután minden félév kezdetekor a többit;
- idejében fizeti a tandíjat egyenesen egyetemednek vagy főiskoládnak (a Szabályzatban meghatározott időben, vagy az érvényes számla kézhez vételét követő egy hónapon belül, amelyik időpont később van);
- minden kéréssel gyorsan foglalkozik (általában 10 munkanapon belül, kivéve, ha az ügy bonyolult, vagy csúcsidő van);
- gyorsan felülvizsgálja ösztöndíjadat, ha körülményeid megváltoztak, például ha szüleid jövedelme jelentősen csökkent. (Ez körülbelül 3 hetet vehet igénybe, de többet is, ha helyi hatóságodnak további adatokra van szüksége téled, vagy szüleidtől).

Ha késés történik, mert például későn jelentkezted, vagy valami probléma merült fel, elvárhatod, hogy helyi hatóságod:

- figyelmeztessen a nehézségekre;
- ha egyértelműen jogosult vagy egy ösztöndíjra, ha szükséges, adjon a félév elején feltételes kifizetést és a probléma feldolgozása után fizessen ki bármilyen összeget, amivel még tartozik, amilyen hamar csak lehet.

A későbbi években hasonló szolgáltatási minőséget várhatsz el, ha:

- folyamodsz a támogatás megújításáért, mielőtt a hatóság közzétett határideje lejár;
- egyetemed, főiskolád megerősíti, hogy kielégítően teljesítesz.

Ha diszkrecionális támogatásért folyamodsz, a rend kissé eltérő lehet – fordulj hatóságodhoz.

Ha diákkölcsönt szeretnél, kérj egyetemedtől, főiskoládtól jelentkezési lapot és „jogosultsági igazolást”. Ez az igazolás megerősíti, hogy megfelelsz a kölcsönhöz szükséges feltételeknek. A legtöbb esetben elvárhatod, hogy az igazolás legyen kész 14 naptári nap alatt azután, hogy kérted. Jelentkezési lapodat küld a Diákkölcsönök Társaságához, akiknek a kitöltött jelentkezési lap kézhez kapásától számított 21 naptári napon belül fizetnük kell. Bármilyen kérdésed van, rendelkezésedre állnak.

Ha alapítványi támogatásért folyamodsz az egyetem, főiskola által meghatározott határidőn belül, belátható időn belül meg kell kapnod a döntés eredményét és a gyors kifizetést. Minden egyetemnek és főiskolának megvan erre a saját eljárása, némelyikük félévenként

csak egyszer foglalkozik kiutalásokkal. De a legtöbb esetben 4 héten belül számíthatasz döntésre.

Hasonló szolgáltatási standardokra számíthatasz más szervezeteknél is, amelyek közösségi pénzalapokkal segítik a diákokat (pl. az Egészségügyi Minisztérium támogatásai).

A te egyetemed, főiskolád

Tudnod kell előre, hogy kurzusodat hogyan fogják tanítani és értékelni. Magas színvonalú oktatást és kutatási ellenőrzést kell kapnod. Ez magában foglalja tanulásod hatékony menedzselését a tanárok és egyéb személyzet által. Lehetőséget kell kapnod, hogy kifejtsd nézeteidet. Az egyetemeknek és főiskoláknak a következőket kell tenniük:

- Meg kell magyarázni kurzusaik struktúráját (ideértve a munka és egyéb elhelyezkedési lehetőségek illetve követelmények részleteit).
- Lehetőséget kell adni a diákoknak, hogy részt vegyenek a tanulmányi ügyekkel kapcsolatos döntéshozásban. A diákok véleményével az Alapítványi Tanács fog foglalkozni és jelentésekbe fogja azokat foglalni.
- Meg kell magyarázni a tanulmányi szabályzatot és a fegyelmi eljárásokat.
- Ismertetni kell a tengerentúli diákokkal minden lehetőséget és követelményt, ami érinti őket.
- Minden elérhető tanulmányi lehetőséget tudatni kell a diákokkal. Néhány egyetemen és főiskolán, ahol credit-rendszer működik (CAT), a diákoknak még nagyobb tanulmányi választék áll rendelkezésre. Lehetőségük van arra, hogy kurzusok, egyetemek és főiskolák között mozogjanak anélkül, hogy valamilyen munkát, vagy tanulmányi szintet ismételnük kellene.
- Tudatniuk kell a diákokkal a hozzáférhető tanítási, tanulási lehetőségeket, beleértve a könyvtárakat, információtechnológiát és más forrásokat.

Az egyetemeken, főiskolákon kialakult egy rend a személyzet teljesítményének mérésére. Egyre több egyetem és főiskola erősíti a jobb minőséget azzal, hogy teljesítménytől függővé teszi a személyzet fizetésének egy részét. Az Alapítványi Tanács is tekintetbe fogja venni az oktatás minőségét, amikor pénzt utal ki az intézményeknek.

Hogy a legtöbbet lehessen kihozni a tanításból, tanulásból, a diákoknak maguknak is vannak bizonyos kötelezettségeik.

Például részt kell venniük a szemináriumokon, meg kell jelenniük az előadásokon és a gyakorlatokon, pontosan be kell nyújtaniuk munkáikat. Néhány egyetem és főiskola „tanulói egyezségeken” adja írásba az intézmények és a diákok kötelezettségeit.

Mindenre kiterjedő tájékoztatást kell kapnod tanáraidtól, a pályaválasztási kérdésekkel foglalkozó személyzettől és tudnod kell, hogy kerülhetsz kapcsolatba a tanácsadókkal.

Az első néhány napon egyetemednek, főiskoládnak meg kell ismertetnie téged a helyben igénybe vehető szolgáltatásokkal. Ez magában kell hogy foglalja a tanácsadást egyéni problémákra, az orvosi ellátást, a diákok biztosítását és biztonságát és a pályaválasztási tanácsadást. Emellett az intézménynek tájékoztatnia kell a diákokat az étkezési, pihenési és sportolási lehetőségekről is.

A kormány új jogokat kíván adni a diákszervezetekkel kapcsolatban is.

Jelenleg a legtöbb diáknak nincs választási lehetősége az egyetemek diákszervezeteiben való kollektív részvételben. A kormány azt tervezi, hogy megváltoztatja a törvényt, hogy nagyobb választási szabadságot adjon a diákoknak. Ezen előterjesztések értelmében minden diákot továbbra is megilletnek az alapvető szolgáltatások, mint például a szociális támogatás, élelmezés, a sportolási és képviselői lehetőségek az egyetemen, főiskolán belül. Az alaptevékenységen kívüli tevékenységek esetében a diákok választhatnak majd, hogy miben szeretnének

részt venni, önkéntes jelentkezés alapján. Minden egyetemi szintű diákszervezetet gyakorlati szabályzat fog irányítani, ami meg fogja védeni a diákokat minden igazságtalanságtól vagy politikai elfogultságtól az egyetemi szervezet részéről.

Jogod van az egyenlő bánásmóddhoz, tekintet nélkül nemedre, etnikai hovatartozásodra. A törvény minden embert megvéd a szexuális, vagy faji diszkriminációtól; és családi állapotod sem befolyásolhatja a veled való bánásmódot.

Az egyetemeknek és főiskoláknak meg kell fogalmazniuk az egyenlő lehetőségek biztosítását szolgáló politikájukat. Ez magában foglalja az alulreprezentált csoportok felé tett lépéseket, például a nőket a természettudományokban, a mérnöki tudományokban és a technológiában.

A munkáltatók és a helyi közösség

Ha Ön munkáltató, toborozhat új munkaerőt a végzősök és a már diplomával rendelkezők közül. Vásárolhat az egyetemektől, főiskoláktól folytatólagos oktatást, továbbképzést, vagy kutatást. A charta első részében leírt információkon és szolgáltatásokon kívül a következő extra szolgáltatásokra tarthat igényt:

Ha végzősöket, vagy diplomával rendelkezőket toboroz, tudnia kell, hogy azok mit tanulnak és mit tudnak csinálni.

Minden egyetemnek és főiskolának kommunikációs csatornákat kell létrehoznia a munkáltatókkal, hogy tájékoztatni tudják őket arról, hogy milyen módon közelítenek a tanúshoz és tanításhoz, különösen arról, hogy milyen transzferábilis készségeket tanítanak meg a diákoknak, mint például a problémamegoldás és a hatékony kommunikáció.

Ha szolgáltatást akar vásárolni, gyors választ kell kapnia minden kérdésére.

Az egyetemeknek és főiskoláknak közre kell adniuk azoknak a személyeknek a listáját, akikkel fel lehet venni bármilyen felmerülő kérdés esetén a kapcsolatot és biztosítani kell, hogy minden ügy gyorsan kezelését. Ha Ön levelet ír, választ kell kapnia, vagy legalább visszaigazolást arról, hogy ügyével 10 munkanapon belül foglalkozni fognak.

Ha oktatást, vagy képzési programot vásárol munkavállalói számára, tudnia kell, hogy az mennyibe fog kerülni, mennyi ideig fog tartani, milyen képzettséget fog adni, és a tanulás illetve képzés folytatása esetén tudnia kell további képzettségek megszerzésének lehetőségeiről is.

Ha kutatást vásárol, vagy más konzultációs munkára tart igényt, joga van szerződést kérni, ami magában foglalja azt, hogy mennyibe fog a munka kerülni, mik az Ön kötelezettségei és mik az egyetem illetve a főiskola kötelezettségei az eredmények használatát illetően.

Ha munkalehetőségeket ajánl, meg kell pontosan határozni az Ön kötelezettségeit és az egyetem, a főiskola kötelezettségeit a munkák felülvizsgálatában.

Bármilyen is legyen a kapcsolata a felsőoktatással, nézeteit jogában áll kifejtetni.

Ha hozzáfűznivalója van egy egyetem illetve főiskola valamilyen szolgáltatásával kapcsolatban, vagy úgy érzi, hogy az intézménynek extra szolgáltatásokat kellene nyújtania, vegye fel a kapcsolatot az adott intézménnyel. Levelére 10 munkanapon belül választ kell kapnia. Telefonon is megteheti észrevételeit, ha úgy kívánja.

Ha valami probléma van

Ez a charta azokat a standardokat fogalmazza meg, amelyek az egyetemektől, főiskoláktól és a felsőoktatásban érdekelt egyéb testületektől elvárhatók. Ha nem vagy elégedett egy kapott szolgáltatással, tehesz lépéseket a probléma orvoslására.

Először is vedd fel a kapcsolatot az egyetemmel, főiskolával, vagy az ügyben illetékes testülettel. Magyarázd el a problémádat. 10 munkanapon belül választ kell kapjál.

Ha nem vagy elégedett az eredménnyel, további lépéseket tehetsz.

Panaszok a helyi oktatási hatóságra (például az ösztöndíjak ügyében)

Ha úgy látod, hogy a hatóság igazságtalanul kezelt téged – például ha nagyon lassú volt ösztöndíj-kérelmed kezelésében, vagy súlyos adminisztrációs hibát ejtett – panaszt tehetsz a tanács tisztviselőinél, vagy a helyi tanácsadónál.

Írhatsz a Angliai Helyi Közigazgatási Megbízottnak is („Helyi Kormányzási Ombudsman”). Területed megbízottja kivizsgálhatja a panaszt és orvoslatoz kereshet bármilyen igazságtalanságra, például javasolhatja, hogy a helyi hatóság fizessen kártérítést.

Panaszok a diákkölcsönökkel kapcsolatban

Ha nem vagy elégedett a Diákkölcsönök Társaságával, felkérheted a társaság szakértőjét az ügy kivizsgálására. A szakértővel a társaságon keresztül veheted fel a kapcsolatot.

Panaszok az egyetemekre, főiskolákra

Ha panaszod van egy egyetem, főiskola valamilyen szolgáltatására (ideértve az általa nyújtott információt és a diákkölcsönök kezelését) és az adott intézmény diákja vagy, panaszt tehetsz egy belső panaszkezelésre létrehozott csatornán. Ennek részletei az új diákok rendelkezésére állnak és hozzáférhetők az egyetemeken, főiskolákon.

Belső úton nem megoldható, komoly vita esetén néhány egyetem és főiskola rendelkezésre tud bocsátani valakit az ügy kezelésére az intézményen kívülről, általában egy rangidős bírót. Részleteket az egyetemektől, főiskoláktól lehet megtudni.

Ha panaszod egy prospektusban fellelt félrevezető információval kapcsolatos és nem vagy elégedett a belső panaszkezelés eredményével, felveheted a kapcsolatot a Felsőoktatási Minőségellenőrző Tanáccsal.

Panaszok a diákszervezetekkel kapcsolatban

Ha úgy érzed, hogy egy egyetemi diákszervezet igazságtalanul bánt veled, akkor a kormány tervezett reformjai alapján fellebbezhetsz külső hatósághoz.

(fordította: Mácsok Zsuzsa)

F E J L E S Z T Ó

P E D A G Ó G I A

Pedagógiai szakfolyóirat – Kiadó-főszerkesztő: dr. Salné Lengyel Mária

Megrendelhető: 1112 Budapest, Görbe utca 4/b. Telefon: 185-6277, vagy
MENTOR Könyvesbolt, 1051 Budapest, Dorottya utca 8. Telefon: 266-9184